

Jaarverslag

Coöperatie **De Groene Klaver**

2023

Voorwoord

Het schrijven van een voorwoord is altijd een stevige geheugen oefening! Hoewel 2023 kort geleden is, vragen de recente ontwikkelingen en besognes zoveel aandacht en energie, dat het soms een eeuw geleden lijkt. Uiteraard hebben de meeste huidige zaken hun voortraject in het verleden, en kan ik ze nog goed linken aan wat toen speelde, maar toch...

Wat mij opvalt, is dat 2023 een jaar van verdieping en kwaliteitsverbetering was. We namen de net afgesloten pakketten en activiteiten onder de loop door te kijken waar en hoe het nog beter kon. We organiseerden demobijeenkomsten in het veld en informatiemomenten in de

zaal en informeerden u in de frequent verschenen nieuwsbrieven. Ook werkten we samen met onze partners in het veld, zoals Hoogheemraadschap van Rijnland, Staatsbosbeheer, Provincie Zuid-Holland, de ANV's in ons werkgebied, de weidevogelvrijwilligers en de Fauna-beheer organisaties.

We hebben aandacht besteed aan de (sterk toegenomen hoeveelheid) plas-dras locaties; wat zijn de uitdagingen en resultaten en waar liggen verbeterkansen. De ontwikkeling van kruidenrijk grasland blijft een belangrijk aandachtspunt; het is alles behalve eenvoudig om dat blijvend

te realiseren en goed in te passen in uw bedrijfsvoering.

Heggen en hagen voor de bollen- en akkervogels zijn, mede dankzij inzet van ANV Geestgrond, gerealiseerd in de Bollenstreek. En ook zijn bloemblokken en stroken aangelegd in het gebied grenzend aan Bentwoud en in de Bollenstreek. Opvallend is, dat de genomen maatregelen wel hebben bijgedragen aan een duidelijke verbetering van de biodiversiteit, maar vooralsnog niet meetbaar zijn in het aantal toegenomen patrijzen!?

De doorstart voor weidevogelbeheer in de Achthovenerpolder en de Hondsdijkse polder is gunstig. Hopelijk zet dit definitief een streep onder de weidevogelarme periode, nadat allerlei grote infrastructurele werken daar zijn afgerond. We zijn ook blij met de nieuw gestarte activiteiten van weidevogelwerkgroep de Ruige Kade.

De maatregelen voor en methodes van ecologisch slootschonen en baggeren hebben we met verschillende technieken van een paar loonwerkbedrijven besproken en met u geëvalueerd. Ook hebben we, samen met KTC Zegveld, de vergoedingen kritisch bekeken.

vervolg voorwoord

Het project Bewust Boeren Rijnland is afgerond; veel boeren hebben maatregelen getroffen ter verbetering van de waterkwaliteit. Landbouwportaal Rijnland heeft het stokje overgenomen. Zij geven gratis advies aan boeren voor verbetering van water, bodem en biodiversiteit, waarbij een aantal fysieke subsidies mogelijk zijn.

2023 stond zeker in het teken van de nieuwe periode ANLb. Met veel gedoe, o.a. rond bufferstroken en eco-regelingen, heeft dat aan het eind van het jaar zijn beslag gekregen. Een traject van heel, heel veel inspanningen, irritaties en stress, waar het team zich uitstekend doorheen geslagen heeft!

Het hele jaar door hebben de voorgenomen WIS (waterinfiltratiesystemen) plannen in de Vlietpolder, de Blauwe Polder en de Waterlooospolder veel aandacht gevraagd. Onze intentie is om daarin dienstbaar te zijn aan onze leden, aan het milieu en de toekomst van onze veenpolders en tegelijkertijd geen onverantwoorde risico's te lopen. Om in onze termen te blijven; het ei is gelegd, maar zeker nog niet uitgebreed!

Aan het eind van het jaar heeft Olga Koeckhoven haar werkzaamheden beëindigd. Ik spreek hier mijn dank uit naar Olga voor haar inzet.

Rest mij om het team en de collega-bestuurders ontzettend te bedanken voor hun enorme gedrevenheid en inzet en u voor uw medewerking en betrokkenheid. Ik wens u veel wijsheid in te nemen beslissingen, veel gezondheid en voorspoed.

Uw voorzitter, Theo van Leeuwen

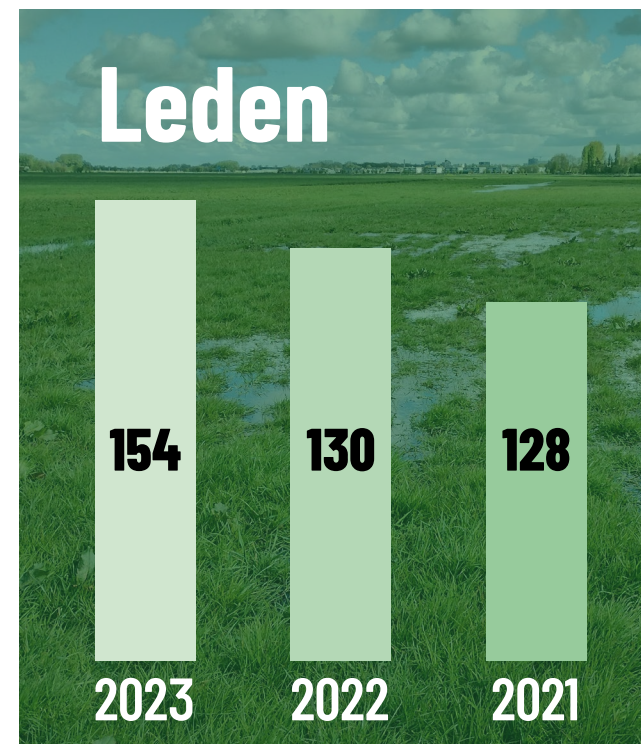

Coöperatie De Groene Klaver

Coöperatie De Groene Klaver (De Groene Klaver) zet zich uitvoerend in voor het bevorderen van biodiversiteit, schoon water, gezonde bodem en zuivere lucht. Samen met agrariërs en de omgeving realiseren we een aantrekkelijk landschap met boeren natuur en boerenlandvogels waarin agrarisch ondernemerschap perspectief heeft.

Deelnemers

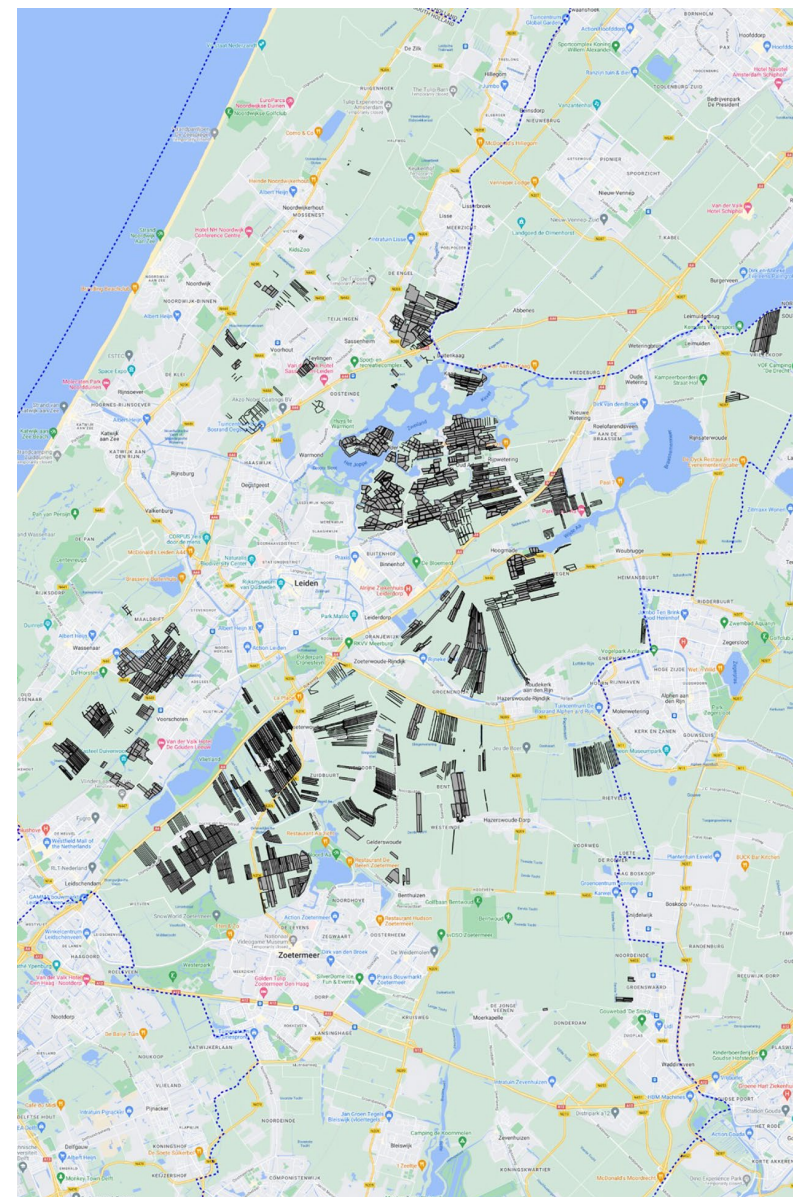
Eind december zijn medewerkers en bestuur op pad gegaan om aan de deelnemers een deelnemersbordje en een kerststol uit te reiken. Uiteraard vergezeld met de beste wensen voor het nieuwe jaar.

vervolg Coöperatie De Groene Klaver

Werkgebied

Het werkgebied van De Groene Klaver, met een totale oppervlakte van 65.000 hectare, strekt zich uit van de provinciegrens in het noorden tot de Lek in het zuiden en van de kust in het westen tot Alphen a/d Rijn in het oosten.

Samenwerking

De Groene Klaver is als agrarisch collectief lid van BoerenNatuur. De 40 collectieven van BoerenNatuur organiseren het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) efficiënt en effectief. Ze zijn de spil tussen de individuele agrariërs die het werk uitvoeren en de overheid die subsidie verleent.

In het veld werken we samen met diverse organisaties en overheden zoals TBO's, weidevogelvrijwilligers en natuur- en milieuorganisaties.

Waar zijn we trots op?

- ✓ De inzet van gedreven deelnemers en betrokken vrijwilligers.
- ✓ Enthousiast ontvangst van de nieuwe deelnemersbordjes eind 2023 die bijdragen aan de groeiende naamsbekendheid.
- ✓ De toenemende belangstelling en waardering voor de boeren en de boerenlandvogelstand.

Werkorganisatie

Willy Kempen-van Veen,
gebiedscoördinator

Sjaak de Jong,
veldmedewerker

Koos Pennings,
veldmedewerker

Renata Haring,
communicatie

Olga Koeckhoven,
projectmedewerker

Weidevogelbeheer

ANLb beheerpakketten

2237 ha totaal 2023	2039 ha totaal 2022
-------------------------------	-------------------------------

Cijfers in ha:

Pakket	2023	2022
Grasland met rustperiode	383	412
Kruidenrijk grasland	129	122
Ontwikkeling kruidenrijk grasland	16	24
Extensief beweid grasland	61	33
Plas-dras	9	6
Legselbeheer	1636	1396
Ruige mest	296	215

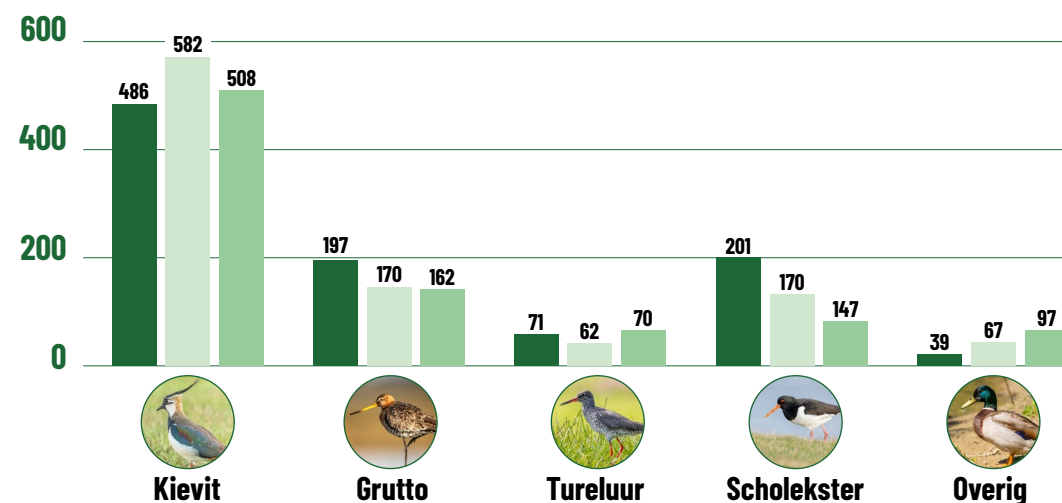
Totaal Zwaar beheer:

26,9%
600 ha - 2023

31,5%
643 ha - 2022

Telresultaten nesten

2023 2022 2021

994 legsels
op 1641 ha - 2023

1051 legsels
op 1420 ha - 2022

948 legsels
op 1288 ha - 2021

Terugblik weidevogelwacht

Weidevogelwacht Santvoorde

De polders van Weidevogelwacht Santvoorde worden aan alle kanten ingesloten door bossen, parken en bewoning. Deze vormen een reservoir van waaruit predatoren een aanslag plegen op ons bestand aan weidevogels. De aantallen vertoonden al jaren een dalende trend. Verandering van bedrijfsvoering en onrust door werkzaamheden aan de Rijnland Route eisten een extra tol.

Vanaf 2019 werd ingezet op het realiseren van zwaar beheer en verschoven de activiteiten van de weidevogelwacht van nesten zoeken en markeren naar monitoren en zo min mogelijk betreden van de percelen. Onze jaren-

lange ervaring met BTS-tellingen betaalt uit! Intensief contact met de WBE over het beheren van predatoren leverde in de jaren erna al een zichtbare bijdrage aan de beperking van predatie.

Greppelplasdras, verhoogd slootpeil en overgangsbeheer naar kruidenrijk gras trokken vogels. In 2023 leek in de Raaphorster Polder en de Papewegse Polder deze combinatie van maatregelen voor een ommekeer te zorgen.

In 2024 wordt het beheer in de Papewegse- en Zuidwijkse Polder uitgebreid met een flink stuk verhoogd slootpeil. Bovendien zijn er in de Duivenvoordse-Veenzijdse Polder prille positieve ontwikkelingen zicht-

baar. In het voorjaar, aangetrokken door de zwarte grond van maisakkers en vroeg beweide percelen, kwamen kieviten tot broeden en werden weer kuikens gezien.

Zorgt de combinatie van zwaar beheer en bestrijding van predatoren voor herstel? Of staat ons door de uitgerekend tijdens het broedseizoen beschermde status van de zwarte kraai een rampjaar te wachten?

Weidevogelwacht Santvoorde

Jan Schouten

Waterbeheer

	2023	2022
Bufferzone	46 ha	48 ha
Duurzaam slootkantbeheer (baggeren)	306 km	194 km
Duurzaam slootkantbeheer (ecologisch slootschonen)	112 km	100 km
Natuurvriendelijke oever	1.1 km	0.6 km

Akkerbeheer

	2023	2022
Heggen (m)	1697	0
Vogelakker (ha)	7.6	0
Bloemblok (ha)	5.4	0
Keverbank (ha)	0.01	0

Projecten

Boerenlandpaden

Boerenlandpaden bieden wandelaars de mogelijkheid de polder te ontdekken en te beleven in optima forma. Acht wandelroutes zijn uitgezet in het landelijk gebied rondom Leiderdorp, Zoetermeer, Zoeterwoude en Hazerswoude. Meer dan 25 kilometer wandelroute loopt over de percelen van 41 deelnemers. Het beheer, onderhoud aan o.a. bebording en promotie wordt uitgevoerd door De Groene Klaver.

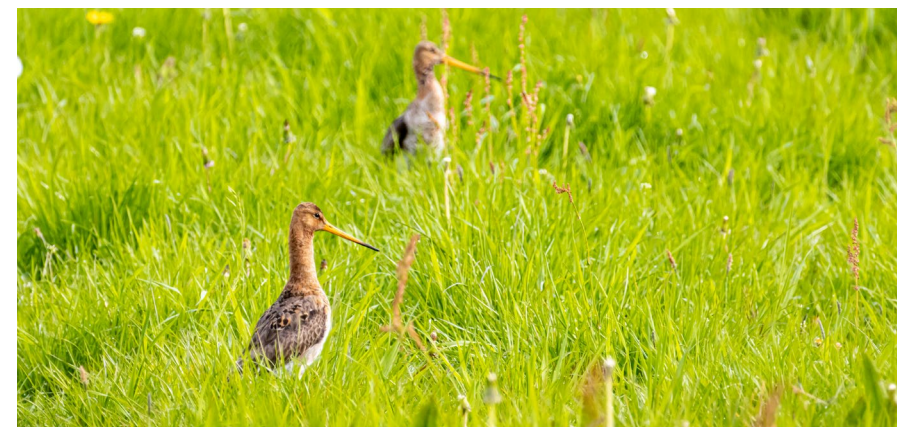
Dit project is financieel mogelijk gemaakt door Provincie Zuid-Holland en Landschapsfonds Holland Rijnland.

POP3 Project

Het project betreft de aanleg van plas-dras gebieden, hoog waterpeilen, de aanleg van kruidenrijk grasland en natuurvriendelijke oevers. Daarbij is invulling gegeven aan de doelstelling om d.m.v. investeringsmaatregelen de leefgebieden van de weidevogels in de werkgebieden van De Groene Klaver, Collectief Agrarische Natuurvereniging "De Hollandse Venen" en Staatsbosbeheer te verbeteren. De eindafrekening is in februari ingediend en wordt in 2024 uitbetaald.

Dit project is financieel mogelijk gemaakt door provincie Zuid-Holland en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling.

Landbouwportaal Rijnland

Op 18 januari 2022 lanceerde het Hoogheemraadschap van Rijnland een Landbouwportaal om agrariërs te helpen de waterkwaliteit en bodemstructuur te verbeteren. Het portaal draait om de vier thema's erfafspoeling, duurzaam bodembeheer, gewasbeschermingsmiddelen, beheer en inrichting van percelen en oevers. Agrariërs kunnen daarnaast een gratis coach regelen via het portaal en subsidie aanvragen.

De uitvoering van de adviesaanvragen wordt door LTO-Noord tezamen met de KAVB en De Groene Klaver ingevuld. Daarbij heeft de coöperatie voor het werkgebied van het Hoogheemraadschap de aanvragen die betrekking hebben op duurzaam bodembeheer en het beheer en inrichting van percelen en oevers uitgevoerd. In totaal zijn 44 aanvragen duurzaam bodembeheer en 32 aanvragen perceel- en oeverinrichting & beheer ingediend en van een advies voorzien.

Het Landbouwportaal is een initiatief van Hoogheemraadschap van Rijnland, LTO Noord, KAVB en De Groene Klaver en wordt gefinancierd door het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Bewust Boeren Rijnland Fase II

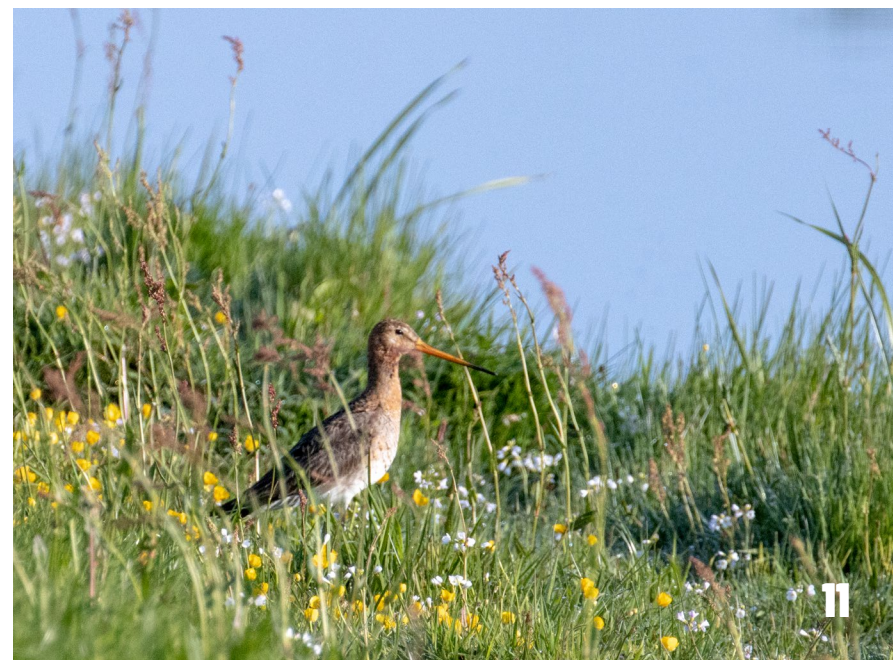
Fase II is formeel dit jaar afgerond. Omdat een aantal overkappingen nog niet konden worden gerealiseerd binnen de subsidietermijn, is een verlenging aangevraagd die ook is gehonoreerd. Hoofddoel van het project is het verminderen van emissies van de nutriënten stikstof en fosfaat op melkveehouderijbedrijven, van gewasbeschermingsmiddelen op akkerbouwbedrijven en het verbeteren van het ecologisch functioneren van sloten.

De uitvoering van het project is een samenwerkingsverband van LTO-Noord, de stichting gebiedscoördinatie Gouwe Wiericke en De Groene Klaver en afdelingen Alphen, Nieuwkoop, Rijn- en Vlietlanden en Duin- en Bollenstreek van LTO-Noord.

vervolg Projecten

Planet Proof

Sinds 1 januari 2020 is De Groene Klaver één van de collectieven die t.b.v. Friesland Campina zorgt voor de advisering over de BBM-pakketten en steekproeven neemt bij de deelnemers aan Planet Proof. In 2023 was dat één bedrijf. De deelnemers kunnen pakketten benutten uit het ANLb om populaties van specifieke doelsoorten te bevorderen, die alleen inzetbaar zijn in de door de provincie begrensde leefgebieden. Biodiversiteit is breder dan alleen deze doelsoorten. Om de biodiversiteit in de brede zin te bevorderen zijn BBM-pakketten (Beheer Biodiversiteit Melkveehouderij) ontwikkeld.

vervolg Projecten

Grutto en patrijs

Om de boerenlandvogels zoals grutto en patrijs een betere habitat te geven zijn door ondernemers o.a. plas-drassen aangelegd. De benodigde zonnepompen zijn door De Groene Klaver ter beschikking gesteld. Ook zijn er meerdere hectares kruidenrijk grasland doorgezaaid en bloemblokken aangelegd. Verder zijn hoger waterpeil en een aantal preventieve predatie-maatregelen uitgevoerd. In de Bollenstreek zijn ten behoeve van de patrijs, heggen en hagen aangeplant en een bloemblok gerealiseerd. En rond het Bentwoud zijn patrijsenakkers, bloemblokken en een keverbank aangelegd.

Dit project is financieel mogelijk gemaakt door Provincie Zuid-Holland in het kader van het Actieplan Boerenlandvogels.

Bloemrijke linten

Langs boerenlandpaden zijn ruim 3 kilometer stroken met biologische bloemen-gras mengsels doorgezaaid: de bloemrijke linten. De bloemrijke linten verhogen de belevingswaarde van de wandelaar over de boerenlandpaden en is goed voor de biodiversiteit.

Dit project is financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van LNV en het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Bloemrijke oevers

Naast het project Bloemrijke linten, loopt er een pilot bloemrijke oevers. Verschaalde bufferstroken zijn doorgezaaid met een bloemen-gras mengsel. In totaal is bij drie deelnemers 3 km stroken doorgezaaid. De proef wordt door De Groene Klaver gemonitord om het effect van het doorzaaien te kunnen beoordelen.

Dit project is financieel mogelijk gemaakt door Hoogheemraadschap van Rijnland.

Financiën

STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2023

BATEN	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022	LASTEN	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
Vergoeding ANLb	1.060.685	1.230.888	749.057	Uitbetalingen ANLb	885.063	1.025.740	627.082
Opbrengst projecten	220.696	393.091	185.917	Directe projectkosten	214.951	385.093	174.382
OVERIGE BATEN	3.700	0	54.331	KOSTEN WERKORGANISATIE			
				Personeelskosten	112.486	142.000	124.102
				Bestuurskosten	25.624	17.500	21.562
				Overige kosten werkorganisatie	28.977	28.500	29.944
				Overige algemene kosten	549	1.000	0
				TOTAAL KOSTEN WERKORGANISATIE	167.087	188.000	175.608
				Vennootschapsbelasting	3.416	0	1.792
Totaal	1.285.080	1.623.979	989.304	Totaal	1.270.516	1.598.833	978.865
RESULTAAT	14.564	25.146	10.439				
Voorstel resultaatbestemming							
Toevoegen aan continuïteitsreserve	12.500	12.500	10.439				
Toevoegen aan eigen vermogen	2.064	12.646	0				

Toelichting staat van baten en lasten - Het resultaat over 2023 is € 14.564 positief. Hiervan wordt cf bestuursbesluit € 12.500 toegevoegd aan de continuïteitsreserve en het restant aan de algemene reserves.

U treft hier een verkorte versie van de financiële verantwoording over 2023. Voor de volledige versie inclusief toelichting verwijzen wij u naar het Financieel jaarverslag 2023 dat is gepubliceerd op de website.

Coöperatie De
Groene Klaver
is aangesloten bij

boerennatuur

Europees Landbouwfonds voor
Plattelandsontwikkeling: Europa
investeert in zijn platteland

**provincie
Zuid-Holland**